Kiskőrösi kirándulás

2023. 02. 16.

Kirándulásunk különös körülmények között vette kezdetét. Nyolc órától kilencig tejfehér sűrű köd nehezítette utunkat. Mivel autópályán haladt autóbuszunk, Sándor biztos kézzel vezetett célunk felé. Útközben nagyszerű látványt, igazi téli hangulatot idéztek az út menti zúzmarás fenyőfák. Az út végül kedves településeken vezetett keresztül, áthaladtunk Ágasegyházán, Izsákon és tanyáin. Majd Páhin át érkeztünk Kiskőrösre, háromnegyed tíz körül.

Wathay festménye Belgrádról

Mint később megtudtuk a település nevét az ott honos kőrisfáról kapta. A török hódoltság idején elnéptelenedett a település. A Habsburgok felhívására a –székesfehérvári utunk alkalmából megismert ***Felsővattai Wathay* Ferenc**, ritkán Wathay (Vág, 1568. szeptember 24. –?, 1609 után) végvári vitéz, festő, énekszerző. 1602-ben a rövid időre visszafoglalt székesfehérvári várvédők alkapitánya volt. A város a török hódoltság idején csak rövid ideig volt magyar kézen. Fogságba esett, évekig sínylődött az isztambuli Héttoronyban. Szóval az ő kiterjedt famíliája telepített szlovák családokat a település újraélesztésére. A közösséget támogatták evangélikus templomuk megépítésében, két kelyhet és húsz kg-os harangot is kaptak a Wathay családtól. A betelepülés évéről a mai templom falán a következőket olvashatjuk: 1718-2018 Hálából a városalapító szlovákok: Sámuel 7:12 *„Mindeddig megsegített az Úr”* A közösség megmaradását nagyban segítette a hitmegtartó erő, anyanyelvű énekeskönyvük, a ***Tranoscius***, melynek zsoltárait a templomban énekelték.

De kanyarodjunk vissza megérkezésünk helyszínére a **Pozsonyi utcába**, ahonnan kis gyaloglás után értük el a **Petőfi teret**. De még mielőtt kiléptünk volna a térre, az Ügyészség épülete előtt a Helyőrségi Emlékparkban tisztelegehettünk ***Béri Balogh Ádám*** (Baltavár 1665 körül – Buda 1711. február 6.) dunántúli középbirtokos nemes, kivégzett kuruc brigadéros szobra előtt. A Petőfi térre érve a Bíróság épületével szemben a tér közepén láttuk Petőfi: Víz és bor versét. Majd ***Jókai Mór*** (1825- 1903) 1880-as Petőfi felújított szülőházának avatóbeszédéből részletet olvashatunk: *„Üdvözlégy emlékezetes hajlék, mert Petőfit születni láttad…”* És elérkeztünk úti célunk kiemelt helyszínére, a szülői házhoz. Mely előtt

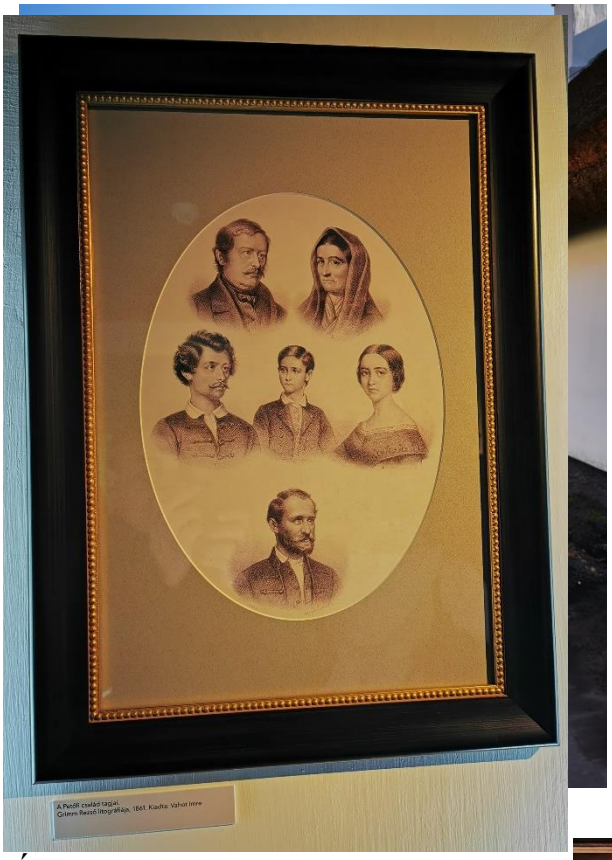

egy frissen avatott emlékoszlop[3] felirata tanúsította, a Petőfi 200 emlékévben „2022. október 15-én a **Petőfi Szülőházat és Emlékmúzeumot** a magyar állam **Történelmi Emlékhellyé** nyilvánította. A kertben a világ első köztéri Petőfi-szobrát láthatjuk, melyet Kiskőrös város lakossága állíttatott 1862-ben. A takaros nádfedeles kis háromosztatú épület szépen felújítva, ízlésesen berendezve, kellemes tárlatvezetővel várt bennünket. A bejárattal szemben berendezett konyha fogadott, szobába érő kemencével. A szobaajtó szemöldökfájára a következő idézet volt jegyezve Petőfi: Palota és kunyhó című 1847 januárjában írott verséből: *„Szent a küszöb, melyen beléptem én, Óh, szent a szalmakunyhók küszöbe! Mert itt születnek a nagyok, az ég A megváltókat ide küldi be!”* A balkéz felőli szoba tükörrel, ládával és lóca előtt asztallal korabeli hangulatot árasztott. De az igazi meglepetés a Petrovics család eredeti almáriuma és az ágy, amiben Petőfi Sándor megszületett! Megható érzés volt e

szobát és tárgyait saját szemmel látni, amiket még Petőfi is láthatott, természetesen nem születésekor, hanem későbbi hazalátogatásai során, mely akkorra már nem Kiskörösön volt! A hátsó szoba egy családi kiállításnak adott helyet: *„Költőnek szült anyám címmel”*. Láthattuk Alexander keresztelő medencéjének templomi másolatát, és a születési anyakönyv 1823-as évi

kezdő oldalát. Megtekinthettünk festményt a szülőkről, Petőfiről, István öccséről és Szendrey Júliáról és Zoltánkáról. Személyes tárgyként az apa családi örökségét a hatalmas meggyfa pipáját láttuk, mely 1745-ben készült. Az irodalmi idézetek közül megragadó volt a szülők festménye melletti idézet az István öcsémhez írt versből, 1844-ből: *„Szegény Atyánk, ha ő úgy nem bízik Az emberekben, jégre nem viszik Mert Ő becsületes lelkű, igaz Azt gondolá, hogy minden ember az!”*

A szülői házból átsétáltunk az **Emlékmúzeumba,** ahol a **„7 év” állandó tárlatot** nézhettük meg, de előtte egy kis szoborparkban rengeteg író és költő mellszobrát láthattuk, akik vagy kortársai, vagy eszmei rokonságban álltak Petőfi szabadság és igazságkereső lírájának, vagy fordítói voltak Petőfi Sándor verseinek.

Az Emlékmúzeumról röviden, nagyszerű emlékezés a termékeny alkotói korszak hét évéről. A darab szereplője volt, mint a Marccoi herceg. Itt ismerte meg ***Prielle Kornélia*** színésznőt, akihez írta: A vi-

rágnak megtiltani nem lehet című verset. 1844 december 8-án jelent meg Vahot Imre lapjában a János vitéz, amiről aranyos leporellót láttunk kiállítva

A 7. rész, Petőfi életének utolsó állomása: **Apostol** címet viselte, idézem ***Márai Sándor*** 1942-ben megjelent kötetéből a Petőfiről írtakat: *„Milyen is volt?... Egészen fiatal volt. A láng volt benne. Szertelen volt és gyöngéd, táblabíró és őrnagy, huszonhat éves és Petőfi, tudott angolul és franciául, megírta művét, és meghalt a hazáért. S a legfiatalabb volt, a nemzet Benjáminja, a kedves, a dédelgetett.*

Csendesen beszélünk róla, bizalmasan. „Ilyen csak egy volt!” – mondjuk halkan. S szívünkhöz szorítjuk művét, mint az anyák a halott gyermek cipőjét.”

A múzeum dokumentálta a kiadott Petőfi verseket évekre bontva:

1842. 31 db. 1843. 35 db. 1844. 140 db. 1845. 168 db. 1846. 145. db. 1847. 153 db. 1848. 112. db. 1849. 21. db.

Könnyű kis sétával a múzeum mögötti utcán felsétáltunk az **evangélikus templomhoz** (Luther tér 3), ahol nagy szeretettel várt minket ***Kecskeméti Pál*** lelkész. Jó szívvel invitált templomába, melyben keresztelték Petőfi Sándort ágostai vallás szerint 1823. január 1-én, hat keresztszülő jelenlétében. Itt nagy áhítattal, többek nagy örömére, - hogy fényképezhettek is - megtekinthettük az egyházi anyakönyvet, mely az 1837. évi nyelvtörvény alapján ***Blázy Lajos*** kelenföldi lelkész idején, áttértek a latin nyelvről a magyar nyelvű anyakönyvvezetésre és liturgiára, mely Kiskörösön még szlovák nyelven is történhetett. 2014-ben történt a templom felújítása kapcsán, két év alatt ***Tordainé Bucsi Ágnes*** restaurálta oltárkép újra oltárra helyezése, mely már Petőfi Sándor keresztelésekor is e helyen állt. Érdekesség ismeretlen festője barokk stílusban, élénk színekkel ábrázolta az Utolsó vacsorát, két összevarrott gabonazsákot használva festővászonnak. Ilyen kísértetiesen hasonló testvérfestmény a Bonyhád melletti Kismányokon volt az ottani evangélikus templomban oltárra elhelyezve.

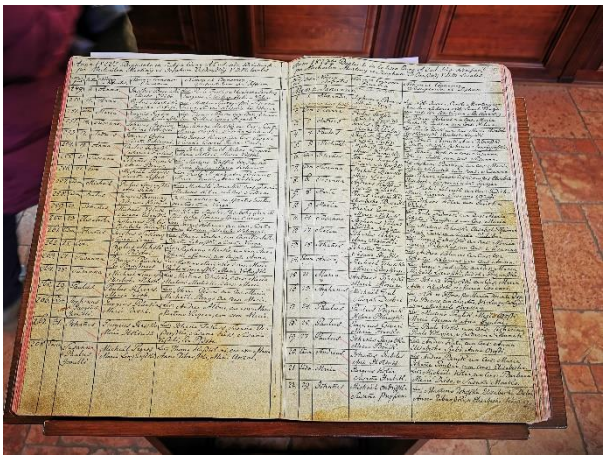

Jelenleg az egyháznak Kiskörösön 4500 tagja van. Az óvodától a gimnáziumig tanulhatnak egyházi nevelés mellett a gyermekek. Fenntartói a Jó Pásztor Szeretetotthonnak és egy demens napközi működtetése is tervben van. Érdekesség a templom tornyán kereszt helyett a csillag és nem buzogány, mely Jézus örök

születésének jelképe. A kedves, segítőkész lelkésztől búcsút vettünk és elindultuk a ránk várakozó buszunkhoz. A Petőfi térre érve megpillantottam egy **izraelita imaházat**. Odamentem és a következőket olvastam: *A gyülekezet 1876 óta jegyzett, ezt az imaházat Szalvetter Mórné és Klein Jakab adományából építették 1915-ben. A II. Világháború után 422 mártírra eképpen emlékeznek: „Megölte őket a gyűlölet, Őrizze őket a szeretet!”* A Pozsonyi útra érve megállapítottam buszunk a Szólam Alapfokú Iskola mellett parkolt.

És irány az **Úttörténeti Múzeum** (Dózsa György út 38)! 13 órakor léptünk a hatalmas úthengerek birodalmába. Egy lelkes felvidéki útmester, ***Lévárdy Imre*** az 1930-as évek végén kezdte gyűjteni szeretett szakmájának emlékeit Vágsellyén. Kitelepítése után kiskőrösi útmesterként folytatta a gyűjtést, majd nyugdíjba vonulása után pedig feldolgozta az összegyűjtött anyagokat, mely

1968-ban lett először bemutatva Kiskőrösön. A kiállítás sikere miatt házuk udvarán, az év őszén nyílt meg a „Közúti Mini Múzeum”. Az anyagok elsősorban szakmai rendezvényeken (Útügyi Napok, bemutatók, stb.) voltak láthatók, körbejárva az országot. Az ágazati vezetés is felfigyelt a magángyűjteményre. A Közúti Főosztály vezetése úgy döntött, hogy a szakma presztízsének növelése érdekében a gyűjtemény fenntartását felkarolja, és állandó helyet biztosít a számára. 1974-ben a kiskőrösi régi útmesteri telepet átadta, és pénzt biztosított a kiállításhoz szükséges átalakításra. Lévárdy Imre halála után a munkát Tóth László folytatta, aki több mint húsz éven át vezette, és gyarapította a gyűjteményt. 1974 őszén nyílt meg az első állandó kiállítás, melyet ***Dr. Ábrahám Kálmán*** államtitkár nyitott meg. 1975 év végére lett hivatalosan elismert közgyűjtemény, országos gyűjtőkörrel a Kiskőrösi Közúti Szakgyűjtemény.

A rómaiak útépítési technikájától az 1950-ben megszüntetett útkaparó mesterségig egy sor érdekességgel ismerkedhettünk. Leonardo szögmentes hídjától a Lánchíd egy hatalmas láncszeméig láthattunk beltéri és kültéri gépbemutatót. A legkedvesebb felújított, hatalmas monstrum, Józsi névre keresztelt úthenger volt. Gyermekkori emlékem A ***Robog az úthenger*** Bednai Nándor 1976-ban készült fekete-fehér, 6 részes magyar vígjátéksorozata, melynek főszereplője, a Józsit alakító Szabó Gyula volt.

Az útkaparókról annyit: 1890. I. törvénycikk 147. § útrendőri közeg; 19.§ közigazgatási közeg, azért jelentős állás, mert állami nyugdíjköteles! Az útőrök három fokozatú (csík I: II: III ezüst paszományt viseltek egyenruhájukon. Két főútőri tisztség viselt arany paszományt és arany vagy ezüst fokozattól függően alumínium jelvényt.

Az udvari gépnézés egy kedves parajdi Petőfi-legendával zárult.

Legenda Petőfi Sándorról

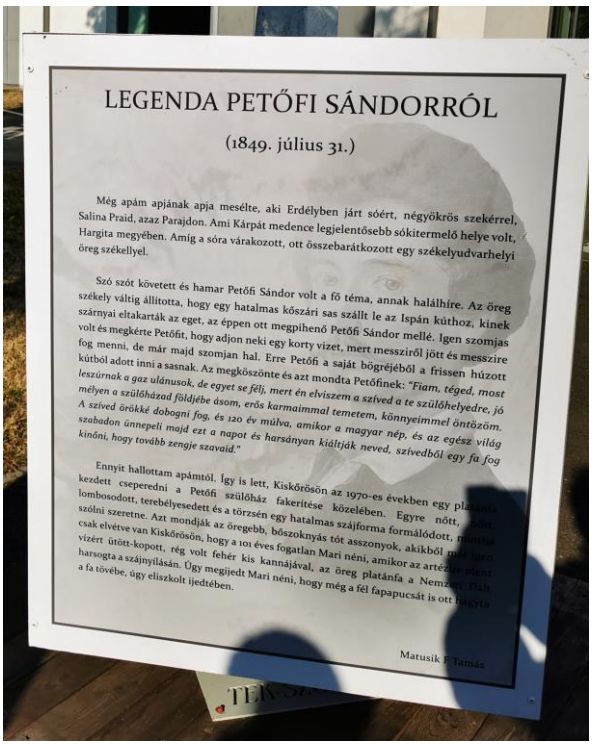

Matusik F. Tamás emléke alapján

Még apám apjának mesélte egy székelyudvarhelyi öreg székely Parajdon, ahol mindketten sorban álltak sóért, - hogy az idő gyorsabban teljen beszédbe elegyedtek egymással.

Hanem egyszer csak Petőfi Sándorra terelődött a szó. S az öreg székely nagy szeretettel mesélte: Petőfi az Ispán kútról húzott fel vizet, amikor egy nagy madár szárnyaival még a Napot is eltakarva közeledett. Letelepedett Sándor mellé a tekintélyes méretű kőszáli sas, kíváncsi tekintettel felpillantott, és így szólt: - Jaj, nagyon megszomjaztam a hosszú úton, és még nagy út áll előttem,

megkérlek, adj innom, hadd merítsek erőt a repüléshez. Sándor pedig nyugodt természetességgel a csajkájából megitatta a nagy madarat. Az a szívességet megköszönte, mielőtt elrepült volna így szólt: - Fiam, téged holnap leszúrnak a gaz, vérszomjas, ulánusok. De egyet se félj, mert én elviszem a szíved, a te szülőhelyedre, s azt a szülőházad kertjébe ásom, erős karmaimmal betemetem, csőrömmel megöntözöm. Ezért a szíved örökké dobogni fog! És százhúsz év múlva, mikor a magyar nép és az egész világ szabadon emlékezik erre a napra, verseidet szavalva, neved kiáltva, szívedből egy kőrisfa fog növekedni, hogy tovább zengje szavaid!

Eddig a régi legendás történet.

A hetvenes években nagyobb hirdetője akadt Petőfi Sándornak, a ház közelében egy szép platánfa sarjadt felejthetetlenné téve a nagy költő emlékét. Hanem a százegy éves fogatlan Mari nénivel nagy csoda esett, mikor az artézi kútra ment ütöttkopott kis kannácskájával. Az öreg platán és a kút szája a Nemzeti dalt kezdte harsogni, amire úgy megijedt Mari néni, hogy kannáját és fél papucsát a fa tövében hátrahagyva, sántikálva, lélekszakadva menekült a helyszínről…

Ezt a kedves történetet lejegyeztem Kiskörösön, február 16-án az Úttörténeti Múzeum kertjében. V. T.

„ Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom”

Petőfi Sándor: Az Alföld 1844. július

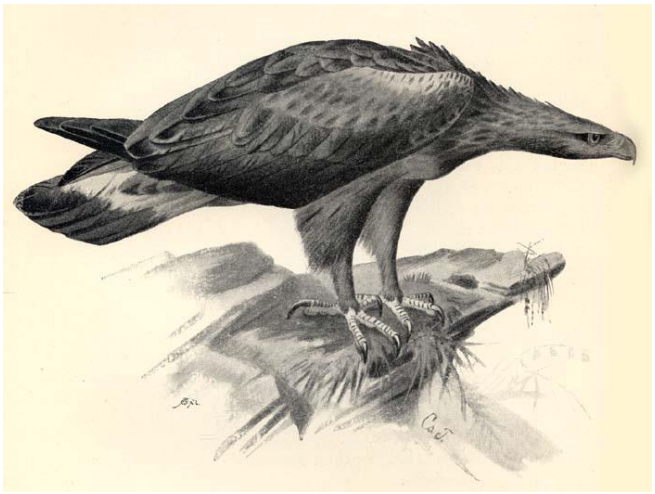

Ami ezután következett: *Amit nem láttunk*- A **Kiskőrös Termálfürdő és Tanuszoda** gyógyvize magas flór tartalmú, nagy sókoncentrációjú, nátrium-kloridos, hidrogénkarbonátos, jódos-brómos összetételű. Az 54 °C-on feltörő Rónaszéki gyógyvíz kiválóan alkalmas reumás, mozgásszervi, degeneratív és nőgyógyászati betegségek kezelésére.

És *amit nemcsak láttunk, hanem vendégei voltunk*: a **Hotel Imperiál Gyógyszálló és Thermál Étterem**- éttermének. Kellemes ebédet fogyasztott kedves társaságunk ott. Menü: Májgaluska leves, rántott csirkemell, petrezselymes burgonya savanyú uborkával. Desszert túrós palacsinta vanília öntettel. Ital korsó sör, illetve

bor vagy üdítő. Nincsenek szavak mennyire jól esett a finom ebéd, mozdulni nem tudtunk! Egy kiadós beszélgetés után indultunk haza. 17 30-kor Pusztavacsot érintettük. 18 órakor IKEA világítását láttuk, fél óra múlva már búcsúzkodtunk egymástól egy csodálatos, napsütéses kirándulás végén. Megköszöntük a szervezők ***Varga István, Ivády Pál, Scharek Ferenc*** nagyszerű, élménydús programját és ***Sándor***nak a zökkenőmentes utazást! Remélem, hamarosan folytatjuk!

Végül két vers idézet Petőfitől:

Önvallomás igazság kereső erkölcsi hozzáállásáról a világhoz:

„Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes!
Szavaimmal egy az érzet,
Célra jutni álbeszédet
Tétovázva nem keres.”

Én Kecskemét, 1843. március

Látnoki lelkesedéssel írta:

"Anyám, az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő-fiadnak.
Anyám, soká, örökkön él."

Jövendölés Kecskemét, 1843. március 5-e előtt

Jó olvasást kívánok! Szeretettel: Valek Tünde

A fényképeket Ivády Pál, Horváth János, Kiss Edith, Kürthy Ferenc készítették
Szerkesztette Scharek Ferenc

Petőfi, mint Andor deák[0] ma – ha Petőfi lehetnék

Petőfi Sándor MA felül a lovára
Fényes, pengő kardja, kötve oldalára
Körbenéz a faragott hazai tájon
Lát sok teret, utcát, intézményt és szobrot[1]
Tán örül, hisz nem feledte az utókor
Nem engednek a pontokból[2], s negyvennyolcból[3]
Valami még sincs rendben, vita égig hallik
Az ország népe egyre szakad, osztódik
„Hej, hazátokról van szó, dőre ifjúság!
Becsüljétek meg e hont, nyelvet, s anyát
A Szabadság védelme, napi feladat
Megoszthat benneteket pénz, perpatvar?
Miféle ígéret az, amiért érdemes
Eladni az igaz lelket, becsületet?
Ha itt az idő, nincs más, csak összefogás
Félre kell tenni sérelmet, bőszült vitát
Ugye nem hiába haltak a hazáért
Kiknek őrizzük szívünkben szent nevét?
És halt számtalan milliónyi névtelen
Hogy itt e földön becsült helyünk legyen!
Jellemem maradt nehéz időkben is
Sziklaszilárd, egyenes, mit nem tántorít
A véráldozattól való félelem
Inkább hagyom családom, szerelmem,
A szabad hazáért, adom hű életem
Gondolatok, szók mindig egyek velem
Mily' nagyszerű nem elnyomatásban élni
Anyáink nyelvén szabadon beszélni, tanulni
S én hittel hiszem élnem, halnom volt érdemes
Örök lázadó ifjúság, ha itt a perc
Együtt dobban szívetek
S teszitek a hazáért, amit kell!"

2023. 02.15. Valek Tünde

Utószó: Petőfi Sándor: Nemzeti dal - 3. versszak
Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Mit kíván a
magyar nemzet.
Legyen béke, szabadság és egyetértés.
1. Kívánjuk a' sajtó szabadságát, censura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkinti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrseregt.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék. Képviselet egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A' katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a' külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A' politikai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unio.
Egyenlőség, szabadság, testvériség!

1848. március 13. Pest

0. Andor deák= Petrovics, Petőfi Sándor álneve
1. Köztéri szobor, dombormű, emléktábla: kb. 40 db Közintézmény: iskola 66 db; művelődési ház, könyvtár, mozi, múzeum, emlékház 111; Közterület: (utca, út, tér) 2800 db.
2. pontok= a 12 pont
3. Nem enged a 48-ból= makacsul kitartó. Az 1867-es kiegyezés előtt néhány politikus ragaszkodott az 1848-as forradalom és szabadságharc eszméihez, az ott elfogadott elvekhez. Az Ausztria és Magyarország közti kapcsolatot ennek szellemében kívánták rendezni. Azaz nem engedtek a 48-as eszmékből.